

Riksdagen

Uppteckningar

vid EU-nämndens sammanträden

2020/21:5

Onsdagen den 30 september

§ 1 Europeiska rådet

Statsminister Stefan Löfven

Information och samråd inför möte i Europeiska rådet den 1–2 oktober 2020

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

Då öppnar vi EU-nämndssammanträdet. I dag har vi ett öppet samråd med statsministern inför Europeiska rådets möte i slutet av veckan.

Jag vill börja med att tacka nämnden för att vi kan ses fysiskt. Vi brukar inte vara i den här salen, utan vi har bytt sal så att vi kan hålla avstånd på grund av covid-19. Vi har också haft många telefonsammanträden, och ibland har det varit lite svårt att höra, så jag uppskattar verkligen att vi kan vara på plats i dag.

Vi vet nu att statsministern inte själv kommer att närvara vid toppmötet och varför. Därför vill jag ändå å nämndens vägnar börja med att beklaga sorgen och uttrycka vårt deltagande. Din mor verkar ha varit en mycket fin person, Stefan.

Innan vi går in på själva samrådet tänkte jag säga några ord om processen, om det finns några frågetecken. Vi har i dag samråd med statsministern om vad som ska vara den svenska positionen på mötet med EU:s stats- och regeringschefer. Nämnden är van vid att det kan vara någon annan än det statsråd som har samrått med nämnden som företrädare Sverige vid ett ministermöte. Oftast brukar det vara en statssekreterare. Men i fallet med stats- och regeringschefernas möte får enbart stats- och regeringschefer delta. När en sådan har förhinder kan det landet företrädas av en annan medlemsstats statsminister, och så kommer alltså att ske på det toppmöte som vi samråder om i dag. Jag tror inte att vi har haft en sådan situation tidigare, men på Europeiska rådet har det flera gånger hänt att ett land företräds av ett annat land när det landets regeringschef har haft förhinder. Jag tror till och med att det hände under en period vid det långa budgetmötet i somras.

Detta ändrar inte något i förhållande till riksdagen, utan det är fortfarande regeringen och ytterst statsministern som ansvarar för att den svenska positionen företräds på bästa sätt. Det är alltså fortfarande regeringen som ansvarar för den svenska positionen inför riksdagen.

Både statsministern och den svenska delegationen på plats kommer att stå i löpande kontakt med den finska statsministern under mötets gång. Om det skulle behövas vet jag att EU-minister Hans Dahlgren också är redo att sammanträda med nämnden under denna tid, men det är ingenting som vi

förutser. EU-ministern, som alltså kommer att jobba nära den finska delegationen på plats, kommer också att ha en återrapport till nämnden på tisdag kl. 13. Det mötet tar vi digitalt. Jag tror att detta var klagörande.

Då går vi vidare till själva samrådet, och jag lämnar ordet till statsministern. Var så god!

Anf. 2 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru ordförande! Till att börja med uppskattar jag att vara i riksdagen för samrådet fysiskt. Det var ett tag sedan sist.

Europeiska rådet träffas på torsdag och fredag denna vecka för ett extrainsatt möte. På dagordningen står frågor om EU:s industripolitik, digitalisering, inre marknad och en rad utrikesfrågor – Kina, Turkiet, Belarus och Ryssland.

Av privata skäl kommer jag alltså inte att delta vid mötet, och jag har bett, precis som fru ordföranden sa, Finlands statsminister Sanna Marin att ersätta mig, och hon har accepterat det.

Fru ordförande! Frågorna om EU:s industripolitik, inre marknad och digitalisering hänger nära samman. Det handlar i grunden om vilket synsätt som ska präglade EU:s ekonomiska regelverk. Vi är många som månar om och lägger tonvikten på öppen frihandel och rättvis konkurrens, medan andra lägger större vikt på saker som reciprocitet och åtgärder för att skapa europeiska storföretag. Diskussionerna förs runt begrepp som strategisk autonomi och motståndskraft, och jag tycker ändå att vi i förberedelserna har lyckats landa i en bra balans mellan de olika utgångspunkterna som finns bland medlemsstaterna.

En väl fungerande inre marknad är avgörande för att skapa fler jobb samt stärka svensk och europeisk konkurrenskraft. Det var därför också djupt olyckligt att vissa medlemsstater åsidosatte reglerna om fri rörlighet under pandemiutbrottet. Det är något som jag har markerat kraftigt mot i gemensamma diskussioner och direkt till berörda.

Situationen i våras påminde oss om både styrkan och bräckligheten i den inre marknaden. Samtidigt som den i sig är vårt bästa gemensamma verktyg för att säkra framtida välfärd kan medlemsländernas agerande fortfarande undergräva den inre marknaden. Det är därför centralt att den inre marknaden stärks och utvecklas. Kommissionen såväl som medlemsstaterna behöver bli bättre på att genomföra och tillämpa de regelverk som vi faktiskt redan har i dag. Om vi också förstärker vår gemensamma förmåga att möta kriser minskar incitamenten för ensidigt nationellt agerande.

Vi behöver fortsätta ansträngningarna för att förbättra förutsättningarna för tjänsteekonomin; den outnyttjade potentialen är mycket stor.

Fru ordförande! Genom att utveckla vår digitala kapacitet kan vi ta oss snabbare ur krisen, stärka vår konkurrenskraft och inte minst använda den stärkta kapaciteten som verktyg för den helt avgörande gröna omställning som vi har framför oss. Utvecklingen av den digitala inre marknaden är alltså av mycket stor betydelse. Vi behöver också fortsätta att stödja 5G-utvecklingen, bana vägen för en säker och effektiv 6G, och Europa bör bevara och förstärka sin ledande roll i nästa generations teknologi. Det handlar både om att skapa förutsättningar för fler jobb och om säkerhet när det gäller känslig kommunikationsteknik.

Det är utan tvivel viktigt att Europa kan vara oberoende i sitt val av teknik. Samtidigt behöver också europeiska företag och konsumenter ha tillgång till globala värdekedjor, och EU måste därför förbli öppet för global handel och globala dataflöden.

Fru ordförande! Pandemin har visat att företagens produktionskedjor behöver bli mindre sårbara och diversifieras. Då är det viktigt att en sådan process utgår från företagets kunskap och behov. EU:s arbete bör inriktas på att stödja företagen och göra det genom att stärka den inre marknaden, säkra öppen handel, satsa på spetsforskning och insatser för att stärka det livslånga lärandet. På så vis kan EU, och därmed även Sverige, vara långt framme när det gäller att vara attraktivt för investeringar om företagen väljer att regionalisera och diversifiera sin produktion.

Fru ordförande! Europeiska rådet ska också diskutera EU:s relation till Turkiet mot bakgrund av den upptrappade situationen i östra Medelhavet. Relationen har blivit alltmer komplex, och vi står inför stora prövningar. Det handlar om situationen i Turkiet, och det handlar också om Turkiets regionala agerande. Det är fortfarande osäkert om Europeiska rådets ordförande kommer att föreslå en gemensam text som ska antas vid mötet. Det finns i dagsläget ingen sådan text på bordet.

EU behöver ha ett sammanhållet och hållbart förhållningssätt till Turkiet. Vi måste både kunna kritisera och samarbeta. Turkiets destabiliserande handlingar i östra Medelhavet är oacceptabla, och de förvärrar ett redan spänt läge. Sverige är här naturligtvis solidariskt med andra medlemsstater i att stå upp mot Turkiets provokationer, och EU ska försvara våra gemensamma intressen. När väl det är sagt är det viktigt att också stödja de ansträngningar som görs för dialog och nedtrappning.

Tyskland och förbundskansler Angela Merkel har varit djupt engagerade i att främja samtal mellan parterna, och det är bra att dessa ansträngningar fortsätter.

Om dialogvägen inte skulle ge resultat måste EU stå redo att överväga andra handlingsalternativ, till exempel utökade listningar inom ramen för den existerande sanktionsregimen. På sikt är dock regionalt samarbete och förtroende helt avgörande förutsättningar för en gynnsam utveckling.

Det är problematiskt att Turkiet vänder sig längre ifrån EU och sina internationella åtaganden. Vi ser också med största allvar på den negativa utvecklingen när det gäller mänskliga rättigheter i Turkiet.

EU måste försöka motverka denna utveckling, och regeringen kommer att fortsätta att vara en stark röst som uppmärksammar situationen för oppositionspolitiker, journalister, minoriteter och människorättsförsvarare inklusive fackliga företrädare.

Det är snart ett år sedan Turkiet inledde sin folkrättsstridiga operation i nordöstra Syrien. Det är av stor vikt att EU upprätthåller sin gemensamma linje, inte minst rörande vapenexport.

Sammanfattningsvis är det i den här delen å ena sidan viktigt att hålla öppet för dialog och samarbete; det är någonting som efterfrågas av oppositionsgrupper och som vi vet att det turkiska civilsamhället fäster stor vikt vid. Å andra sidan är det samtidigt helt nödvändigt att tydligt markera mot Turkiets oacceptabla agerande, som också har inneburit att medlemskapsförhandlingarna nu helt har avstannat.

Fru ordförande! Vid mötet förväntas Europeiska rådets ordförande Charles Michel, kommissionens ordförande Ursula von der Leyen och

förbundskansler Angela Merkel återrapportera från det digitala ledarmöte som hölls med Kina den 14 september.

Kinas internationella ställning får genomslag på allt fler områden. När Kina har etablerat sig som en stormakt i världspolitiken följer också berättigade förväntningar på att tydligare ta ett globalt ansvar. Att EU för en kraftfull och tydlig Kinapolitik är grundläggande, och EU-enighet är centralt. EU:s arbete ska utgå ifrån våra egna intressen och värderingar till stöd för det regelbaserade internationella samarbetet. Det gäller exempelvis att värna frihandel, att verka för rättvisa konkurrensvillkor och att ha respekt för mänskliga rättigheter.

Ett utökat konstruktivt utbyte med Kina i frågor av gemensamt intresse behövs. Klimat är ett område där vi ser utrymme för och behov av ökade ambitionsnivåer och mer samarbete mellan EU och Kina.

Det är angeläget att EU fortsätter sitt engagemang för Gui Minhai. Att denna fråga lyftes upp med en sådan tydlighet vid ledarmötet nyligen är ett uttryck för värdet av EU-samarbetet på utrikesområdet.

Slutligen är det i denna del viktigt att EU fortsätter att vara tydligt vad gäller situationen i Hongkong.

Fru ordförande! Europeiska rådet ska också diskutera situationen i Belarus. Nu är det drygt en månad sedan valet hölls, och manifestationen mot valfusket och regimen fortsätter. Samtidigt ser vi en upptrappning av våldet mot fredliga demonstrationer.

Valet i Belarus var inte legitimt. Lukasjenko är en illegitimt vald president. Regeringen fördömer valfusket och regimen våld. Det är viktigt att ansvariga för våldet ställs till svars och att oppositionen får verka fritt. Regeringen verkar för sanktioner mot Belarus, som ska antas skyndsamt, och för att EU i övrigt ska agera för att värna det belarusiska folkets rätt att självt bestämma sin framtid.

EU:s engagemang ska fortsätta att vara starkt och inriktas på stöd till civilsamhället och oberoende medier. Sveriges och Albanien erbjudande att underlätta dialog inom ramen för Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE, kvarstår.

Till sist vill jag påminna om att utvecklingen i Belarus påverkar säkerheten och stabiliteten i vårt närområde och därmed också oss i Sverige. Det är viktigt med en demokratisk utveckling för det belarusiska folket, men det är också viktigt för Sverige och EU.

Fru ordförande! Den uppblussande situationen i Nagorno-Karabach kommer också att uppmärksammas under mötet. Det är viktigt att en fredlig lösning kommer till stånd som inte drabbar oskyldiga civila.

Fru ordförande! Förgiftningen av den ryska politikern Aleksej Navalnyj är ett fruktansvärt brott och en del av det förtryckande mönstret mot oppositionella krafter i Ryssland. Analyser har fastställt att nervgiftet novitjok användes vid attentatet, och det är i sig ett brott mot internationell rätt. Tankarna går naturligtvis tillbaka också till attacken i Salisbury för två år sedan.

Sverige och EU måste fortsätta att kräva att Ryssland genomför en transparent och oberoende utredning med stöd av Organisationen för förbud mot kemiska vapen, OPCW. Ansvariga måste ställas till svars. Om Ryssland inte inleder en trovärdig utredning bör EU i närtid överväga restriktiva åtgärder.

Anf. 3 ORDFÖRANDEN:

Tack, statsministern! Jag lämnar nu ordet till partiernas anmälda talare i storleksordning.

Anf. 4 BJÖRN WIECHEL (S):

Fru ordförande! Tack, statsministern, för anförandet! På rådsrådets dagordning finns flera utrikespolitiska frågor som var för sig är oerhört angelägna och där det är viktigt att EU talar med en stark gemensam röst.

En sådan fråga är Belarus, som statsministern just beskrev. Där fortsätter våldet mot demonstranterna, vilket statsministern också konstaterade, samtidigt som regimen inte visar några tecken på vilja till dialog. I Europeiska rådet finns en bred enighet om att fördöma våldet och valresultatet. Trots det har EU inte lyckats nå en överenskommelse om sanktioner. Sanktionsfrågan har som känt är hindrats i flera veckor på grund av att Cypern blockerar den. Cypern vill få till stånd sanktioner mot Turkiet för att Turkiet vill komma åt gasfyndigheter på cypriotiskt vatten.

När det gäller EU:s agerande i utrikespolitiska frågor som Belarus är det olyckligt att ett litet land kan blockera på det sätt som vi nu ser. Min fråga är därför vad statsministern ser att EU kan göra för att komma vidare i frågan.

Anf. 5 JESSIKA ROSWALL (M):

Ordförande! Tack, statsministern, för redogörelsen! Inledningsvis vill jag bara säga att jag känner mig trygg i den process som ordföranden har redogjort för när det gäller hur toppmötet kommer att hanteras.

Europa behöver nu mer än på mycket länge lägga in en högre växel för att klara våra utmaningar. Det finns, precis som statsministern lyfter fram, saker som inte fungerar särskilt väl under pandemin. För att klara detta handlar det nu om att gå vidare och fördjupa samarbetet. Det handlar om att handla mer, inte mindre. Det vore fel slutsats att dra i det här läget.

Jag tycker att de slutsatser som finns till mötet och som statsministern redogjorde för är bra. De är ambitiösa. Men ibland är det mycket ord, och jag tycker att Sverige nu måste driva på ordentligt för att säkerställa att de här sakerna blir verklighet.

Som framgår av statsministerns redogörelse i dag kommer toppmötet att domineras av utrikes- och säkerhetsfrågor. Just nu står vi inför stora hot i vårt direkta närområde. I Belarus, på gränsen till Lettland, Litauen och Polen, har demonstranter nu i månader krävt en demokratisk utveckling. Hundratusentals människor har demonstrerat för fria val och demokrati. Ett grymt våld mot demonstranterna har visat den rätta sidan av Lukasjenkos regim. FN har rapporterat om barn som har arresterats och misshandlats.

Trots detta har EU inte lyckats ta sig samman. Det har inte blivit några nya sanktioner. Här måste Sverige visa tydligt ledarskap och kräva handling. Vi måste vid mötet påminna EU-ledarna, inklusive Cyperns president, om att man i augusti gemensamt meddelade att ”EU kommer inom kort införa sanktioner mot ett flertal individer som är ansvariga för våld, förtryck och falsifiering av valresultatet i Belarus”.

Det handlar om vår trovärdighet som aktör på den internationella arenan. Det handlar också om säkerhet för Sverige och i EU:s direkta närområde. Det handlar om oskyldiga människor i Belarus. Vi måste stå upp för demokratin.

Jag har en fråga om Aleksandr Lukasjenko. Han stod på EU:s sanktionslista så sent som 2016, men han finns inte längre kvar där. Nu har alla gränser rimligtvis passerats, och det är dags att sätta upp Lukasjenko på sanktionslistan. Enligt vissa uppgifter i medierna påstås det att Sverige är ett av ett fåtal länder som motsätter sig detta. Jag vill fråga om det stämmer.

Jag vill också säga några ord om Ryssland. Statsministern lyfte upp frågan om den ledande oppositionspolitikern som har utsatts för ett mordförsök. Vi är många som har sett filmen och som fortfarande känner oss skakade av att höra Navalnyjs smärtsamma skrik på flygplanet.

Han är inte den första oppositionella som har förgiftats eller skjutits i Ryssland. Samtidigt kommer Ryssland att få ökat inflytande samma dag som Nord Stream 2:s kran vrids på. Det blir mer makt och mer pengar. Detta bör inte EU acceptera. Det har varit en diskussion i bland annat Tyskland om detta.

Min fråga till statsministern är: Kommer han att be Finlands statsminister att ta upp frågan om Nord Stream 2 på toppmötet?

Avslutningsvis, ordförande, skulle jag vilja säga några ord om Turkiet. Precis som statsministern säger har spänningarna ökat i östra Medelhavet de senaste månaderna. EU måste nu markera mot Turkiets olagliga prospekterings- och borrhningsverksamhet och uttrycka sitt stöd för våra allierade i närområdet.

Turkiet har under Erdoğans ledning, precis som statsministern uttryckte här i dag, vänt sig bort från EU, särskilt under de senaste åren, med allvarlig urholkning av demokrati, rättsstatsprincip och mänskliga rättigheter. Det är på grund av det som medlemskapsförhandlingen, som påbörjades 2005, helt har avstannat – vilket statsministern också sa.

EU:s ekonomiska stöd inom ramen för denna process har kraftigt skurits ned. Det är helt rätt väg att gå, men det finns också demokratiska krafter i Turkiet som är i behov av vårt stöd. Vi får inte vända dem ryggen.

I dialogen med Turkiet finns också en realpolitisk nödvändighet. Efter migrationsavtalet mellan EU och Turkiet har antalet ankommande migranter till de grekiska öarna minskat med 95 procent. Vi måste fortsätta att jobba med att flyktingar får hjälp i sitt närområde.

Jag tycker att det är bra att EU aktivt verkar för att eskaleringen av konflikten i Armenien och Azerbajdzjan i Nagorno-Karabach tas upp i sammanhanget, vilket statsministern också nämnde. På samma sätt som EU har varit en stabiliserande kraft i andra delar av Europa, som Balkan, är det viktigt att vi är det även i det här fallet.

Slutligen vill jag säga att Sveriges roll måste vara att driva unionen åt rätt håll. Just nu behöver EU en svensk röst mer än någonsin.

Anf. 6 LUDVIG ASPLING (SD):

Krisen har avslöjat att pratet om vikten av en fungerande inre marknad i vissa fall inte är annat än just prat. När det kommer till kritan ser man om sitt eget hus först. Det här borde bli en läxa att lära, kanske framför allt för Sverige som land.

Angående frågan om den inre marknaden välkomnar vi att man särskilt omnämner strategic dependencies i utkastet till rådsslutsatser. Vad det betyder i klarspråk är att vad gäller exempelvis vissa samhällsviktiga tillverkningsvaror måste vi börja tillverka mer av sådana inom EU, eller kanske allra helst inom Sverige.

Vi ser också en risk vad gäller detta avsnitt. I och med coronapaketet har unionen fått en hel del pengar att röra sig med. Regelverket för vad pengarna får användas till är i vanlig ordning löst definierat, och det kan leda till att en hel del pengar kommer att slösas bort eller förskingras. När EU börjar med en enorm pengapåse och sedan börjar leta efter projekt som man ska spendera pengarna på blir det ofta väldigt, väldigt dåligt.

Vad gäller den digitala omställningen kan vi hålla med om vissa saker, till exempel att det finns fördelar med att data lagras inom Europa och att vi har ett starkare skydd för personuppgifter här än man har på andra håll i världen.

Men frågan är om det behövs enorma investeringar på EU-nivå för att utveckla den europeiska it-industrin eller om det är företagsklimatet i allmänhet som kanske är problemet. Vi kan notera att Sverige traditionellt har varit framgångsrikt inom området utan några omfattande statsstöd.

Vad gäller Kina är det först och främst viktigt att komma ihåg att det inte är vilket land som helst som vi pratar om. Kina är en brutal diktatur som agerar direkt fientligt och som är fientligt inställd till både västvärlden och de flesta av de egna grannländerna.

Kina ser inte heller marknadsekonomi och internationell handel som en väg till ekonomisk tillväxt på samma sätt som vi gör utan snarare som ett verktyg för att stjäla företagshemligheter, utöva diplomatisk utpressning och skaffa sig strategiska övertag över sina upplevda fiender. Det ojämlika och orättvisa handelsförhållande som man nämner och som råder mellan Kina och EU är alltså själva syftet med Kinas handelspolitik, och vi bör vara ödmjuka inför att detta troligtvis aldrig kommer att kunna åtgärdas fullt ut.

De slutsatser som vi har fått se är fåordiga avseende människorättssituationen i Kina. Det enda jag hörde från statsministern var en kort formulering om Hongkong. Jag tycker inte att det i detta läge är acceptabelt att man inte ens lyfter upp frågan om Xinjiang och hui-minoritets situation där.

Även klimatfrågan nämns i detta sammanhang. Det är viktigt att inse Kinas verkliga intentioner. Kina ser med stor sannolikhet våra ansatser för att minska utsläppen som en möjlighet att skaffa sig konkurrensfördelar på vår bekostnad. De har troligtvis väldigt små avsikter att själva minska utsläppen, oavsett vad de säger utåt. Och även om de hade en sådan ambition gör korruptionen i landet att en sådan politik inte är möjlig att genomföra i praktiken.

Låt mig gå över till frågan om Belarus. Vi delar naturligtvis det belarusiska folkets önskan om att kunna välja sina ledare. Vi delar även omvärldens bestörtning över hur protesterna har hanterats. Vi instämmer med föregående talare om att Lukasjenko själv bör sättas upp på sanktionslistorna, men vi har i övrigt inga synpunkter på regeringens ståndpunkt eller på utkastet till rådsslutsatser.

När det gäller konflikten i Nagorno-Karabach är både det utkast som vi har sett och regeringens ståndpunkt något märkliga. Man säger att the

European Council calls for immediate cessation of hostilities and urges parties to recommit to a lasting cease-fire.

De båda sidorna är dock inte lika goda kålsupare. Det finns en part som är betydligt mer aggressiv, det vill säga Azerbajdzjan, och en part som i större utsträckning försvarar sig, det vill säga Armenien. Rådet borde tydligt fördöma Azerbajdzjans agerande och uttrycka sitt stöd för Armenien.

Vi noterar också att det genom denna situation nu finns ett land som ingår i EU:s östliga partnerskap som i praktiken ligger i krig med ett annat land som också ingår i EU:s östliga partnerskap. Det land som är aggressivt i detta krig får hjälp av ett av EU:s kandidatländer, nämligen Turkiet. Det sker bland annat genom att Turkiet skickar dit jihadister från Syrien. Mot denna bakgrund bör man ställa sig frågan om alla miljarder som vi i EU har betalat ut i olika stöd och bistånd under de senaste tio åren som det östliga partnerskapet har funnits verkligen har gjort särskilt mycket nytta.

Vi står bakom regeringens ståndpunkt vad gäller Navalnyj. Det här är fruktansvärt. Vad det i praktiken handlar om är en attack med massförstörelsevapen. Det är fullständigt oacceptabelt. Vi välkomnar naturligtvis också att man börjar tala om ytterligare restriktiva åtgärder mot Ryssland. Det är hög tid att unionen tar detta steg.

Turkiet nämndes mot slutet som en egen ståndpunkt. Jag vill understryka det som vi alltid understryker när Turkiet kommer upp, nämligen att landets agerande under de senaste åren har blivit mer och mer oacceptabelt. Detta måste få konsekvenser. Jag undrar vad statsministern menar med ”en tydlig markering”. I min värld skulle en tydlig markering kunna vara att utesluta Turkiet från EU-stöd såsom IPA, Cosme och Erasmus. Vi kan inte betala ut biståndspengar till ett land eller tillåta att ett land drar nytta av våra utbildnings- och välfärdssystem eller våra ekonomiska stimulanser samtidigt som det agerar på det sätt som Turkiet gör. Det är naturligtvis fullkomligt orimligt. Dessa stöd har heller inget att göra med civilsamhället eller oppositionen i Turkiet. Många av stöden går till att stödja Turkiets ekonomi. Detta borde avslutas. I min värld skulle det vara en tydlig markering. Jag undrar dock vad statsministern anser att en ytterligare tydlig markering skulle kunna vara.

Anf. 7 OLA JOHANSSON (C):

Ordförande! Jag vill börja med att poängtera att Centerpartiet står bakom regeringens linje vad gäller relationerna till Ryssland, situationen i både Belarus och Turkiet, konflikten mellan Azerbajdzjan och Armenien och naturligtvis också situationen i Kina. Jag vill särskilt poängtera vikten av att i detta sammanhang ta upp frågor som rör frisläppandet av den svenske medborgaren Gui Minhai.

Min utgångspunkt är annars att ta sikte på frågorna om den inre marknaden. För Centerpartiet är det viktiga för svensk och europeisk konkurrenskraft inte hur mycket krisstöd som betalas ut utan hur vi lyckas att få upp den inre marknaden på banan igen. Det är viktigt att inte glömma bort att vi har ett europeiskt ramverk för statsstöd. När det nu pumpas ut enorma summor pengar måste vi också se till att principerna bakom detta ramverk kan upprätthållas. Dessutom vet vi att det inte är statsstöden i sig som bygger företagen starka eller skapar nya jobb, utan det är välmående

företag som kan dra nytta av de fyra friheterna för varor, tjänster, kapital och människor.

2020/21:5
30 september

Centerpartiet anser att man ska vara vaksam inför hur begreppet ”strategisk autonomi” används. Det har vuxit från att först ha varit ett försvarspolitiskt koncept till att nu alltmer verka präglade EU:s hela kommersiella och ekonomiska politik. EU-kommissionen har ju pekat ut ett antal industrier som är strategiskt viktiga för EU och som därför ska göras ”helt europeiska”. Det handlar till exempel om batteritillverkning, vätgas och självkörande bilar. Risken är här att det blir en slagsida mot ännu mer europeisk protektionism som inte är obetydlig. Det skulle i förlängningen få konsekvensen att fler medlemsländer flyttar hem sin produktion och endast använder, så långt det är möjligt, inhemskt producerade råvaror och att ekonomin i dessa länder mer och mer fokuserar inåt. Det är, statsministern, av mycket stor vikt att värna den öppna globaliserade ekonomin i både Sverige och EU. Hur anser Sverige att man ska stå upp för den linjen i Europeiska rådet?

Vi måste också vara noga med att ”updating the EU competition rules to meet the challenges” inte betyder att man ska urvattna konkurrenslagstiftningen. Den tjänar svenskt näringsliv, liksom hela EU, väl, då strikta konkurrensregler också leder till välbefinnande. En del krafter driver här på för att främja stora uppköp och hopslagningar av företag för att kunna konkurrera med amerikanska eller kinesiska storföretag. Centerpartiets syn på detta är att man inte måste vara den största aktören för att vara konkurrenskraftig. Snarare krävs ett näringslivsklimat i Europa som främjar både företagande och klimatomställning.

Hur ser regeringen på konkurrensreglerna å ena sidan, och främjandet av grön omställning å andra sidan? Hur ser vi till att marknadsprinciper följs men att klimatvänliga verksamheter samtidigt inte missgynnas av dessa?

Att arbeta på ett internationalt procurement instrument kan vara ett steg för att komma åt den snedvridning som till exempel kinesiska statssubventioner leder till. Men vi måste också hålla uppsikt över att dessa inte blir ett politiskt redskap utan förbli ett verktyg för offentlig upphandling inom Europa.

När det gäller important projects of common European interests, som man vill bygga vidare för att komma över marknadsmisslyckanden, vill Centerpartiet höja ett varningens finger. Alltmer verkar se ut som lösningar för att identifiera en särskild värdekedja som ska pekas ut för att bli strategisk och därmed helt europeisk. Det är på ett sätt bra att till exempel Northvolt är med i European Battery Alliance och utgör en del av den strategiska värdekedjan som man har pekat ut för batterier. Men är det verkligen så här vi vill att europeisk konkurrenskraft ska utvecklas mer generellt framöver?

Jag vill avslutningsvis betona att det när det gäller konkurrenskraftsfrågorna är oerhört viktigt att verka för en digitalisering av samhället i hela Europa. En öppenhet för digital kommunikation kan nästan adderas som en femte frihet för rörlighet.

Anf. 8 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Ordförande! Låt mig börja med Socialdemokraterna och Björn Wiechel. Angående Belarus och kopplingen till Turkiet står vi å ena sidan

solidariskt bakom Cypern när det gäller Turkiets agerande. EU bör vara enigt om det. Å andra sidan driver vi på sanktionerna mot Belarus. Vi ville ha fram dem mycket snabbare. Det är inte rimligt att ställa dessa två mot varandra. Vi menar att det är ett felaktigt agerande, och vi har varit tydliga med det i olika sammanhang när detta har diskuterats. Inte minst har utrikesministern gett uttryck för detta. Vi driver verkligen på, och vi måste hitta en lösning. Vi har ännu inte gett upp möjligheten att komma fram till en lösning, och vi får se vad det här mötet kan bringa fram. För Sveriges del är det tydligt att vi inte får ställa dem mot varandra. Vi behöver en snabb lösning vad gäller sanktionerna mot Belarus. Detta var även svar på Jessika Roswalls fråga.

Hon hade även en fråga om en högre växel i EU. Det är precis detta som vi menar när det gäller handel och så vidare. Vi måste verkligen stå på. Det är Sverige och ett antal likasinnade länder som driver på för konkurrens, den inre marknaden, en öppen och fri handel och så vidare. Vi är nio tio starka like-minded som driver på för just detta.

Vidare togs Lukasjenko och sanktionslistan upp. Sverige har aldrig varit emot det här. Däremot kan man ibland ha en diskussion om vad det smartaste och mest taktiska är i olika lägen. Mot bakgrund av vad som har hänt, det vill säga att sanktionsbeslutet har dröjt, finns nu ytterligare argument för att vi bör gå vidare med att inkludera Lukasjenko bland de personer som ska omfattas av sanktioner.

Vad gäller Nord Stream 2 har Sverige sedan några år drivit på för att få upp frågan på EU:s dagordning, då vi har en kritisk grundhållning till projektet. Vi gjorde det tillsammans med Danmark och den före statsministern Lars Løkke Rasmussen. Det handlar dock om ett projekt mellan Ryssland och Tyskland. Eventuella sanktioner kopplade till Nord Stream 2 ligger helt i Tysklands händer. Det är dessvärre ett faktum som vi får förhålla oss till.

Låt mig gå över till frågan om Turkiet och de demokratiska krafterna. Det är detta vi vill att EU ska stödja. Det finns krafter i Turkiet som vill gå i en annan riktning och som arbetar hårt och under svåra omständigheter för att det ska bli verklighet. Därför går det stöd som ändå ges – det är vår bestämda uppfattning – till civilsamhället och de krafter som behöver detta. Vi ska också komma ihåg att förmedlemskapsstödet har minskat kraftigt sedan 2017. Civilsamhället är viktigt, och vi får inte glömma bort det. Det ska även i fortsättningen få detta stöd.

Jag tror att jag tidigare här i EU-nämnden har sagt att civilsamhället och de oppositionella i Turkiet dessutom ger uttryck för att det är viktigt att denna koppling finns kvar. De vill inte helt bryta den, utan vill ha den kvar. Annars hamnar de i en sämre situation. Jag tycker att detta är en viktig utgångspunkt.

Angående Nagorno-Karabach är det nu viktigt att stödja Minskgruppen och naturligtvis också OSSE:s arbete för att få till en nedtrappning av konflikten. Både Turkiet och Ryssland har där en viktig roll. Det kommer man inte ifrån. Därför tycker vi att vi ska hålla i den linjen och se vad man inom ramen för OSSE och Minskgruppen kan åstadkomma.

Ludvig Aspling tog upp att medlemsstaterna i början såg om sitt eget hus. Det är sant. Det har vi fått exempel på. Men den inre marknaden är fortfarande oerhört viktig för oss, och vi måste få den att fungera.

Han tog även upp statsstöd till digitalisering eller inte. Det finns även forsknings- och utvecklingsstöd som jag tror att vi far väl av, men det behövs också en satsning på digitalisering som kan behålla EU:s integritet. Vi kan dock inte skärma av EU. Det är själva poängen. Vad vi har gjort med en inre marknad inom ramen för EU är att skapa oss en konkurrenskraft. När det nu handlar om en global ekonomi ska man inte tänka annorlunda där. Men det är naturligtvis samtidigt en balansgång vad gäller säkerhetskänslig teknologi och säkerhetskänslig kommunikation och teknik. Man får hantera detta balanserat.

Texterna som gäller Kina fick vi dessvärre sent i natt. Därför diskuteras de fortfarande, och vi vet ännu inte hur det förslaget kommer att se ut.

När det gäller Nagorno-Karabach har jag svarat.

Ola Johansson! Vi delar helt uppfattning om den inre marknadens betydelse. Vi driver just det att man ska vara vaksam nu när vi pratar om strategisk autonomi. På samma tema som jag sa nyss måste vi se till att använda den inre marknaden. Den har faktiskt skapat konkurrenskraft och styrka. Det ska vi fortsätta med. Vi ska inte förstöra det grundläggande.

På det medicinska området har vi under pandemin blivit varse att det finns en del känslig teknik och andra områden där vi måste tänka till så att vi har tillräckligt mycket på hemmaplan. Men det ska *inte* ställas mot fri och öppen handel. Vi vill, som Ola Johansson också uttrycker, ha konkurrensregler som verkligen är konkurrensregler. Vi vill inte urvattna dem, snarare tvärtom. Vi menar att de är själva basen för EU-samarbetet. Det är viktigt.

Vi ser en tydlig koppling mellan konkurrensreglerna och den gröna omställningen. Vi driver att man kan titta på Sverige: stål utan kol, elektriskt flyg och stor möjlighet att utveckla bioraffinaderier. Vi kommer alltså att ligga i framkant i den gröna omställningen. Det handlar om teknikutveckling. Det är den typen av frågor som skapar konkurrens. Vi vill inte ha några urvattnade konkurrensregler, utan de ska man hålla i.

Detsamma gäller procurement. Också där handlar balansen om att se till att ha tillgång till varandras. Det måste finnas en rättvisa i en upphandling. Men vi tänker oss inte någon nedstängning av något slag.

I fråga om värdekedjor är det samma typ av resonemang. Vi behöver naturligtvis se till EU men kan inte och ska inte skärma av EU. Vi ska inte ha en utveckling i världen med några stora regioner och länder som blir fiender. När vi bygger ekonomi och samhällen måste vi, utan att vara naiva, tänka att EU ska fungera tillsammans med omvärlden. Det är det bästa vi kan ge vår befolkning, så att vi inte bygger in konflikter i ekonomin. Den måste fungera för hela världen.

Anf. 9 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Ordförande! Tack för redogörelsen, statsministern!

Jag vill börja med en fråga om det rent formella, det vill säga hur Finlands statsminister ska ta till sig diskussionerna på denna EU-nämnd. Som jag ser det är diskussionerna i nämnden ett viktigt komplement till regeringens underlag. Därför vill jag ställa den frågan. Det gäller även om vi i återrapporten kan få veta lite mer om hur det kommer att ske.

När det gäller statsministerns redogörelse vill jag börja med Turkiet. Vi har länge och med oro sett på utvecklingen där. Det gäller Turkiets inrikespolitik, behandlingen av oppositionen och fängslandet av HDP:s

politiker. Vi ser repressalier mot kurder och andra minoriteter. Det har jag själv kunnat observera på plats, i den kurdiska delen av Turkiet. Till det kommer Turkiets krigföring i bland annat Syrien, provokationer med gränsfrågorna och flyktingar som cyniskt använts som maktmedel och provborringarna utanför Cypern, för att nämna några av de saker vi kan reta oss på när det gäller Turkiet.

Vänsterpartiet har tidigare föreslagit att EU ska frysa Turkiets medlemsansökan, sluta betala ut stöd till Turkiet samt avsluta flykting-samarbetet. Det är något som vi inte har fått gehör för. Därför undrar jag nu vad Sverige kommer att driva konkret på Europeiska rådet och när EU på allvar kommer att sätta in sanktioner mot Turkiet som verkliga leder någonvart.

Jag vill också ta upp Kina. Jag tycker att EU använder silkesvantar även här. Trots de övergrepp som sker i bland annat Hongkong och mot den muslimska minoriteten är EU:s och för den delen Sveriges insatser vaga. Även här menar Vänsterpartiet att det behövs sanktioner.

Det är oroande att förföljelserna i Xinjiang inte ens nämns i det underlag vi har fått, även om statsministern nu i sitt muntliga framförande nämnde det. Jag hoppas att det är något som Sverige kommer att ta upp på rådets möte.

I underlaget står det också att Kina tänker försöka nå koldioxidneutralitet till år 2060. Tyvärr är det en ambition som inte räcker om vi globalt ska klara målen i Parisavtalet. Det är jättebra att det tas upp i samtalen med Kina. Jag undrar dock hur unionen arbetar för att påverka och sätta press på Kina både när det gäller de mänskliga rättigheterna och miljöfrågorna.

Jag vill även kort nämna Belarus. Det är positivt att regeringen och statsministern har slutat tala om Belarus styre som regering och Lukasjenko som president. Det har tidigare gett en uppfattning om att Sverige har erkänt eller åtminstone tolererat styret. Jag välkomnar att statsministern nu använder andra begrepp.

Jag känner att regeringen och vi andra går i takt och gör allt vi kan för att stödja det belarusiska folket och koordinationsrådet. Men det har tagit lång tid. Vad gör regeringen för att skynda på sanktionerna? Vi har pratat om det lite i de andra frågeställningarna, men jag vill upprepa det.

Slutligen vill jag ta upp återhämtningsfonden och EU-budgeten. Jag är orolig över de signaler som kommer om att kraven på rättsstatens principer riskerar att urvattnas ännu mer jämfört med de skrivningar som fanns i långtidsbudgeten och som redan var urvattnade när de antogs av Europeiska rådet. Jag känner en väldigt stor oro för att de demokratiska länderna än en gång kommer att böja sig och nöja sig med skrivningar som gör att framför allt Ungern och Polen fortsätter att bryta mot rättsstatens principer och samtidigt får större stöd från EU. Det handlar inte bara om rättsstatens principer utan också om statligt sanktionerade trakasserier mot hbtq-personer, diskriminerande lagar och så vidare.

Återhämtningsfonden nämns i underlaget, och jag hoppas att statsministern här och nu kan redogöra för de diskussioner som finns om rättsstatens principer.

Anf. 10 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Fru ordförande! Tack för informationen, statsministern!

Det är många frågor som ska avhandlas på toppmötet. Det finns kanske inte tid att kommentera allt i detalj. En av de frågor som kommer upp och som har diskuterats här är våra relationer med Kina. Det är bra att EU nu börjar ställa mer krav på Kina vad gäller handelsrelationer men också deras inflytande på EU. Ibland handlar det om stöld av olika typer av immaterialrätt. Men det handlar framför allt om mänskliga rättigheter. Det är en viktig sak. Jag gläder mig åt att statsministern lyfte upp frisläppandet av Gui Minhai och situationen i Hongkong. Här måste EU fortsätta att ställa tydliga krav.

Fallet med Aleksej Navalnyj visar att Ryssland agerar hotfullt mot demokratiska krafter. Det måste leda till konsekvenser från EU och till att sanktionerna kan skärpas. Det är bra att statsministern säger att ytterligare restriktiva åtgärder är möjliga.

Alla som har sett tv-serien *Giftattacken i Salisbury* förstår att Ryssland inte tvekar att riskera liv på EU-mark, vilket är fullkomligt oacceptabelt. EU måste vara tydligt med vilka konsekvenserna blir om man fortsätter att agera på det sättet. Situationen med Aleksej Navalnyj visar att man inte skyr några som helst medel.

Turkiets agerande i Medelhavet är mycket allvarligt. Cypern och Grekland har anledning att känna sig oroliga över den hotfulla situationen. Det hotar också stabiliteten i vårt närområde. Därför måste EU tydligt stå upp för våra medlemsländer, fortsätta att kräva att Turkiet slutar med sin aggression och visa att ytterligare sanktioner kan vara möjliga.

Turkiet och Ryssland är också involverade i situationen i Nagorno-Karabach. Därför behövs ett tydligare språk från EU gentemot både Turkiet och Ryssland.

Att Cypern samtidigt, på grund av det här, blockerar sanktioner mot Belarus är mycket olyckligt. Att sätta sanktioner mot sanktioner är inte lösningen. Jag hoppas att toppmötet verkligen kommer i hamn med sanktioner mot den belarusiska regimen. Lukasjenko måste förstå att hans tid är ute. EU:s stöd till oppositionen måste vara tydligt och klart.

Oppositionen önskar att Lukasjenko sätts upp på sanktionslistan. Men som min moderata kollega var inne på har det ryktats att Sverige inte vill sätta upp Lukasjenko på sanktionslistan. Utrikesministern har också här i EU-nämnden hävdad att det är något som skulle kunna komma senare. På vilket sätt tror statsministern att den finska statsministern kommer att driva den frågan? Det är nu viktigt att vi står enade. Det kan inte vara, vad jag förstår, bara ett två eller tre länder som är emot att sätta upp Lukasjenko på sanktionslistan. Det är oerhört viktigt att statsministern är tydlig med vår inställning och med bedömningen av vad den finska statsministern kommer att göra i det här fallet.

Ambitionerna inom OSSE får naturligtvis inte heller stoppa detta.

När det kommer till diskussionen om den ekonomiska återhämtningen i EU och långtidsbudgeten måste vi fortsätta att värna våra rabatter och att hålla EU-avgiften nere. Ökningen är redan markant med det förslag som lades fram på toppmötet i somras. Jag vill också understryka att Kristdemokraterna är negativa till skatter på EU-nivå. Vad gör nu regeringen konkret för att mota Olle i grind på det området? Vi ser att kommissionen och EU-parlamentet försöker driva på i riktning mot alltmer beskattning på EU-nivå.

Det är bra att det i långtidsbudgeten och coronapaketet satsas på en grön omställning så att vi skyndar på för att nå målen på klimatområdet. Men Sverige får inte glömma frågan om att värna EU:s värderingar och frågan om konditionalitet för att få ta del av de EU-medlen. Det måste vara tydliga krav på att de medlemsländer som får del av EU-medlen lever upp till EU:s grundläggande värderingar.

När det gäller ekonomin och den del i rådsslutsatserna som handlar om framtiden vill EU-kommissionen nu att man ska producera och göra mer inom EU, för att värna vår självförsörjning. Det tror jag att många av EU:s medborgare tycker är bra. Men vi får inte hamna i det andra diket och på så sätt minska våra handelsrelationer. Frihandel är avgörande för vår ekonomiska utveckling och för att EU ska fortsätta att vara konkurrenskraftigt.

Slutligen tas i rådsslutsatserna upp den inre marknadens funktionssätt, konkurrensfrågor, industri- och digitaliseringsfrågor och hur EU ska kunna bli mer effektivt som marknad. Jag hoppas att regeringen driver på för satsningar på framför allt små och medelstora företag samt på att utveckla tjänstemarknaden.

Anf. 11 TINA ACKETOFT (L):

Tack för redogörelsen, statsministern!

Mycket har som vanligt sagts. Jag tänker inte uppehålla mig särskilt vid inre marknad och digitalisering. Jag upplever att regeringen och Liberalerna har haft en god samsyn i de frågorna. Jag har förtroende för att statsministern värnar just den öppna frihandeln och den fria rörligheten, också utifrån ett globalt perspektiv. Vi ska inte bygga ett Fort EU eller Fort Europa utan ska även hjälpa andra länder med den utveckling som vi har haft förmånen att ta del av.

Jag går vidare till medlemsförhandlingarna med Turkiet. Statsministern sa att de nu är strandade. Liberalerna har sagt ganska länge att de inte bör vara igång över huvud taget. De bör avslutas. Det menar också många i civilsamhället i Turkiet. Vi kan ändå stödja civilsamhället och journalister. Men i fråga om att anse att Turkiet är salongsfärdigt och kan vara en del i en förhandling om EU-medlemskap skulle jag säga att den båten tyvärr har seglat för länge sedan.

I texten om Kina efterlyser jag, liksom Vänsterpartiet, en skrivning om uigurererna i Xinjiang-provinsen. Detta kolossala förtryck i Kina kan inte få fortgå så pass obemärkt som det gör. Jag skulle uppskatta om statsministern kan säga att det kommer att lyftas upp.

Jag tror naturligtvis också att klimatsamarbetet och klimatfrågan är en av de viktigaste frågorna där vi måste ha med Kina. Man kan anse sig veta att Kina inte är intresserat av den frågan. Men jag tror att också de är intresserade av att ha kvar ett klot åt sina barn. Jag tror att EU och Sverige har en viktig roll att spela när det gäller att igen ta upp diskussionen om klimatsamarbete.

Gui Minhai har redan nämnts. Vi får aldrig glömma honom. Detsamma gäller Hongkong.

Jag hamnar i Belarus. Jag tycker att det är bra att statsministern nu tydligt anser att Lukasjenko också ska sättas upp på sanktionslistan. Det är flera som har lyft upp att vi har varit lite frågande inför vad man egentligen menar från regeringens håll. Detta är något som Liberalerna har

drivit länge, liksom att det inte bara är de direkt ansvariga som ska upp på listan utan även de som är indirekt ansvariga för det förtryck och våld som nu sker – till exempel repressalierna mot demokratiarbetare. Jag välkomnar också att man inte längre pratar om Lukasjenko som president, men ändå: Ord är makt. Ord signalerar något. Lukasjenko är inte illegitimt vald; han är inte vald över huvud taget. Han har stulit makten från folket.

Jag ställer mig lite frågande till de handlingar vi har fått där man säger att man ska uppmana till ”an inclusive national dialogue”. I så fall måste man klargöra vad dialogen ska leda till, och enligt Liberalernas synsätt är det att regimen ska avgå och/eller att det ska hållas fria val. Frågan är alltså vad den dialog man nu vill sätta igång ska leda till. Annars spelar nämligen en dialog bara regimen i händerna, och de kan hålla på och förhala, dupera och trötta ut oppositionen – och oss andra.

Det bästa vore naturligtvis om EU helt enkelt uppmanade Lukasjenko att lämna ifrån sig makten, men dialog kan som sagt inte hållas bara för dialogens skull. Man kan leka med tanken att Biden vinner mot Trump i höst men att Trump vägrar avgå. Ska EU även då säga att det viktigaste är att USA håller en inkluderande nationell dialog? Nej, det hade vi naturligtvis aldrig gjort, utan EU hade definitivt krävt att Trump lämnar ifrån sig makten. Samma linje bör därför gälla för Belarus; EU kan liksom inte ha en snällare linje mot en diktator som Lukasjenko än vad vi hade haft mot Trump. Det är alltså ett förtydligande jag skulle vilja ha.

Jag hade inte tänkt ta upp diskussionerna om konditionalitet och rättsstatens principer, men det är ändå på sin plats att lyfta upp den frågan igen – precis som flera andra har gjort. Hur ser arbetet ut? Jag tror att vi alla får ganska tråkiga signaler. Man menar att det beslut vi fattade i somras urvattnas ännu mer än vad som redan skett. Jag skulle vilja höra statsministerns syn på detta och hur arbetet går vidare för att garantera att det kommer att finnas krav på att leva upp till EU:s grundläggande värderingar om man vill ha del i EU:s budget och marknad.

Anf. 12 JANINE ALM ERICSON (MP):

Tack för föredragningen, statsministern! Jag tänker bara säga något kortfattat, för det mesta har tagits upp.

När det gäller Belarus tycker jag att det är otroligt viktigt att vi fortsätter att ha fokus på att stötta civilsamhället och det arbete som nu görs för att de demokratiska krafterna faktiskt ska vinna och få makten i stället för Lukasjenko. Jag tycker att det är välkommet att vi står bakom att Lukasjenko ska sättas upp på sanktionslistan. Jag tror att det är viktigt för att ge rätt signaler till dem inom landet som kämpar för sin demokratiska rätt.

När det kommer till konflikten vid Nagorno-Karabach och Armenien och Azerbajdzjan är det en otroligt oroväckande utveckling som kan bli väldigt mycket mer komplicerad. Det är alltså bra att man tar upp det och verkligen försöker få till en deeskalering av den konflikten. Minskgruppen har arbetat tidigare men misslyckats, och jag undrar om man ser att man kan gå vidare på andra sätt ifall man inte skulle få kraft i den gruppen igen. Militariserade konflikter av det här slaget är nämligen bara av ondo. Finns det alltså en tanke om vad man skulle kunna göra där annars?

När det gäller Ryssland är det mycket bra att man sätter ordentlig kraft bakom kravet på en kommission.

När det gäller Kina är det otroligt bra att vi med ett handslag kan gå arm i arm för att ta krafttag mot klimatutmaningen. Det är ju vårt största hot just nu, och det är bra att vi ser det tillsammans. Samtidigt får vi inte, vilket flera andra har varit inne på, slappna av i vår kritik av Kinas hantering av mänskliga rättigheter eller sitt eget folk. Förutom det som har nämnts här om uigurerna gäller det den systematiska övervakning de ägnar sig åt, och även andra saker som behöver lyftas upp när vi diskuterar med Kina. Det får inte bli så att man kan slappna av eftersom de är bättre, eller har högre ambitioner, på ett område. Det är jätteviktigt och bra att vi nu också har EU med oss när vi kämpar för Gui Minhais frigivning.

Som avslutning vill jag ta upp klimatförändringarna. Statsministern nämnde att det finns en god vilja att förbättra förutsättningarna för tjänsteekonomin, och det vill jag verkligen ställa mig bakom. Det är ett sätt att vara med och ligga i framkant i den gröna omställningen, förutom all den fantastiska gröna teknik vi har här. Det handlar om att främja den cirkulära ekonomin i stället för den linjära, och det tycker vi i Miljöpartiet är välkommet.

Anf. 13 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru ordförande! Jag börjar med inlägget från Ilona Szatmari Waldau, Vänsterpartiet.

När det gäller formaliteterna är det skrivet i arbetsordningen för Europeiska rådet hur det ska fungera om en inte kan vara med. Det är dessutom så att vi även om stolen skulle stå tom kommer att omfattas, inte av ett rättsligt bindande verk men av ett politiskt bindande verk. Därför är det naturliga att överlåta åt en likasinnad att företräda oss. På så sätt är Sveriges röst med. Finland och vi tycker så lika, så vi gör det med trygghet. Vi har naturligtvis också gått igenom dagordningen för Europeiska rådets sammanträde för att se att det inte finns några meningsskiljaktigheter. Vi tycker lika.

Skulle det uppstå en situation där vi på något sätt ändå måste ta kontakt med nämnden för att vi inte har ett mandat i någon fråga eller vinkling som kommer upp kommer kontakt att tas från EU-ministerns sida. Åtterrapporten görs också av EU-ministern, som alltså är på plats och tar del av diskussionen på ett annat sätt. Skulle det finnas behov av kontakt mellan undertecknad och EU-ministern eller andra finns naturligtvis den möjligheten också – man är ju inte avstängd i två dagar. Det ska helt enkelt fungera, så förankringen i riksdagen och EU-nämnden ska inte vara i fara på något sätt.

Gällande Turkiet finns det ingen diskussion om medlemskap nu, utan den har avstannat helt och hållet. Vi menar att det stöd som ändå går ut till civilsamhället har betydelse. Flyktingsamarbetet är bra för flyktingarna; det är inte till för Turkiets ledning utan för flyktingarna. Det handlar om barn och människor som är väldigt illa ute och som behöver bostäder och allt annat. Jag tror att situationen för dem skulle bli katastrofal om vi inte hade det samarbetet.

Det är helt rätt att det som gäller för oss är tydlighet – men också dialogen. Jag träffade Angela Merkel för några veckor sedan, när vi diskuterade bilateralt, och Tyskland engagerar sig för att se vad det finns för möjligheter till dialog för att deeskalera den spänning som de facto finns i östra Medelhavet. Jag tycker att det är värt ett försök, och därför

vill vi stödja den dialogen. Vi kan komma till en punkt när det inte går, och då får vi hantera det då. Att inte ställa upp på ett försök till dialog nu menar jag dock vore helt fel, utan vi vill se det försöket.

När det gäller Kina och minoriteter bedömer vi att det kommer att komma in en text, och Sverige kommer att ge uttryck för att det är viktigt. EU kritiserar gemensamt situationen för de mänskliga rättigheterna i Kina, bland annat situationen i Xinjiang. EU agerar också i FN:s råd för mänskliga rättigheter och har återkommande en dialog om mänskliga rättigheter med Kina. Även Sverige har vid ett flertal tillfällen lyft upp situationen i Kina, också det i FN:s MR-råd och i generalförsamlingens tredje utskott.

Sverige tar alltså upp dessa frågor med jämna mellanrum – med kinesiska motparter och i bilaterala möten, genom ambassaden i Peking och representationen i Genève och på olika sätt. Vi driver detta, EU driver detta och vi kommer att fortsätta göra det. Eftersom texterna nu kom så sent – i går kväll, i natt eller när det nu var – är de fortfarande under bearbetning. Sverige kommer dock att säga att vi måste ha med skrivningar om situationen i Kina, naturligtvis inklusive minoriteter.

När det gäller Belarus och president eller inte har Sverige aldrig varit emot att Lukasjenko ska sättas upp på en sanktionslista, utan det var fråga om att få till en lista så snabbt som möjligt – nu har det dessvärre gått för många veckor – och om att Lukasjenko kanske kunde komma med senare om han inte var med på den första listan.

Är Lukasjenko president eller inte? Han är inte en legitimt vald president. Men det har faktiskt betydelse folkrättsligt, för även om han är illegitimt vald är han fortfarande Belarus president. Det är en folkrättslig fråga. Vi skulle kunna låtsas som någonting annat, men man kan också se det så här: Det faktum att han är illegitimt vald, men president, gör att han kan ställas till svars för vad som sker i landet. Är han helt plötsligt inte längre president – om alla säger att han inte är det – ja, vem ska då ställas till svars för det som sker i landet?

Vi tycker alltså att det är viktigt att göra den distinktionen: Han är icke legitimt vald utan illegitimt vald, men det är på honom som oppositionens krav ska ställas gällande frisläppande av fångar och dialog för en demokratisk utveckling. Det är det vi ger stöd för. Oppositionen i landet har stöd för det, men då måste de också vara ägare av den processen – inte EU eller Sverige. Oppositionen måste vara ägare av den processen, med vårt stöd. Vi tycker att det är viktigt. Det är så vi kan avkräva honom internationellt ansvar för brott mot mänskliga rättigheter och så vidare. Det är själva utgångspunkten.

Kraven på rättsstatens principer kommer inte att diskuteras vid det här tillfället, men Sverige driver de frågorna. Vi drev dem i somras när vi hade budgetförhandlingar – ja, hela våren förresten, och kanske längre tid än så. Vi har drivit det under hela processen och under budgetförhandlingarna, och vi kommer att driva det nu. Det ska naturligtvis förverkligas i ett regelverk som är acceptabelt.

Désirée Pethrus från Kristdemokraterna tog upp Kina. Som jag sa ställer vi krav, och EU ställer krav på en mängd olika sätt. Vi vill att det ska finnas med i slutsatserna.

Vad gäller Ryssland är det helt rätt att det var en giftattack. Det visar att det uppenbarligen saknas något man trodde skulle finnas, nämligen

någon typ av spärr. Det finns inte, och därför kräver vi nu att det görs en transparent och öppen utredning av detta. Ansvariga ska ställas till svars. Är det så att någon transparent utredning av detta inte sker menar vi att vi ska gå vidare med ytterligare åtgärder.

När det gäller Turkiet tycker jag att det är viktigt att EU står upp, är enigt och försvarar medlemsstaterna. Vi ska vara solidariska där, men dialogen har, återigen, viss betydelse. Därför menar vi att vi ska göra ett försök att få till en dialog för att kyla ned situationen i östra Medelhavet.

Jag tror att jag redan har svarat på frågan om Belarus och sanktioner.

Skatter på EU-nivå är inte aktuellt nu, och vi i Sverige är väldigt tydliga i den frågan: Vi vill inte ha skatter på EU-nivå.

Frågan om konditionalitet tror jag att jag har svarat på, och när det gäller marknaden har vi samsyn om de små och medelstora företagens betydelse.

Tina Acketoft från Liberalerna tog upp att man inte vill ha ett Fort EU, och jag delar den uppfattningen.

Frågan om Turkiet har jag svarat på – kanske inte så att Tina Acketoft tyckte att svaret var bra, men jag har svarat på frågan. Detsamma gäller Kina och Lukasjenko. När det gäller dialogen i Belarus är det som sagt viktigt att oppositionen äger den processen.

Frågan om konditionalitet har jag svarat på.

Janine Alm Ericson, Miljöpartiet, tog upp Belarus. Det har vi avhandlat.

När det gäller Nagorno-Karabach är det kanske lite prematurt. Jag vet inte riktigt vad alternativet till Minskgruppen är. Men den har huvudansvaret för att trycka på parterna för att få till en nedtrappning just vad gäller Nagorno-Karabach. Det var också viktigt att ett enigt säkerhetsråd med både USA och Ryssland gav samma budskap i går. Om vi börjar i denna ände får vi se vart det leder.

Jag instämmer i det som Janine Alm Ericson sa om Kina, att det är bra att ha gemensamma ambitioner i fråga om klimatet men att det aldrig får överskugga vår tydlighet vad gäller mänskliga rättigheter och minoriteters rättigheter. Vi måste hantera båda.

Anf. 14 ANNA VIKSTRÖM (S):

Fru ordförande! Hur man snabbar på den digitala omvandlingen är ett av de viktiga ämnena på rådsmötets dagordning som ska förhandlas. Coronakrisen har redan skyndat på den digitala omvandlingen i arbetslivet på ett sätt som vi kanske inte trodde skulle vara möjligt för ett år sedan.

Sverige har länge legat bra till, och vi gör det även i dag, om vi ser till faktorer som tillgång till bredband i hemmet och grundläggande och avancerade kunskaper om hur man använder informationsteknik. Men ett område som både vi och resten av EU:s medlemsländer skulle behöva utveckla ytterligare är andelen kvinnor som har en utbildning inom eller jobbar med it. Redan nu har vi och många andra länder svårt att rekrytera arbetskraft inom it-branschen. Näst efter bärplockare är it-specialist den vanligaste yrkeskategorin hos arbetskraftsinvandrare. Samtidigt växer arbetslösheten snabbt i andra branscher.

Frågan om jämställdhet i it-branschen är inte bara viktig för att morgondagens jobb finns där, utan också för att de som i dag utformar våra digitala miljöer, som vi ska tillbringa alltmer tid i, i nio fall av tio är män.

Hur anser statsministern att EU kan bidra i det viktiga arbetet att få fler kvinnor att ta steget att utbilda sig och vidareutbilda sig inom informationsteknologi?

2020/21:5
30 september

Anf. 15 HANS ROTHENBERG (M):

Fru ordförande! Jag tackar statsministern för detta. Den timme som vi nu har sammanträtt har gett en hel del svar på frågor, men vissa frågetecken dyker upp under resans och samtalets gång.

Jag tror att det vore mycket bra om vi kunde få ett tydligt besked här om den svenska linjen är ja eller nej när det gäller att sätta upp Aleksandr Lukasjenko på EU:s sanktionslista. Är den ja kan statsministern räkna med Moderaternas stöd. Är den nej finns inte Moderaternas stöd. I så fall får vi väl signalera en avvikande ståndpunkt.

En intressant fråga nu när Sverige representeras av Finland är hur Finland kommer att kunna agera. Kommer man att kunna ha Sveriges röstsedel med sig, så att säga, och agera med två röster eller inte? Det skulle vara bra att rent praktiskt ha detta klart för sig.

Jag skulle också vilja återkomma till det som många av kollegorna här har tagit upp, nämligen frågan om relationen mellan EU och Kina. Vi välkomnar givetvis de uttalanden som gjordes vid presskonferensen med von der Leyen, Michel och Merkel efter mötet som hölls nyligen, särskilt vad gäller kritiken mot säkerhetslagen i Hongkong och det omfattande förtrycket i Xinjiang och därtill givetvis även det europeiska stödet för den svenske medborgaren Gui Minhais frisläppande.

Från Moderaternas sida vill vi särskilt lyfta fram betydelsen av att Sverige utgör en tydlig kraft i EU-samarbetet för en gemensam utrikespolitik där folkrätten och värnandet av de mänskliga rättigheterna står i centrum.

Som statsministern är ytterst väl bekant med har förhandlingar om investeringsavtal pågått i många år. Parallellt med detta har Kinas brott mot folkrätten och de mänskliga fri- och rättigheterna fortsatt och blivit alltmer påtagliga.

Detta år som har präglats av så många underligheter har också präglats av den kinesiska säkerhetslagen i Hongkong som tydligt försvagar Hongkongs självstyrande ställning och utgör ett brott mot Pekings internationella åtagande.

Därtill har rapporterna från Xinjiangprovinsen om människorättsbrott mot miljontals muslimska uigurer, som den kinesiska regimen gör sig skyldig till, mötts av omvärldens fördömanden.

I denna europeiska kontext ser vi nu hur förhållningssättet till Kina sätter sin prägel på olika sätt i flera av EU:s medlemsstater. Den tjeckiska senatens talmans besök i Taiwan för några veckor sedan möttes av hot från Peking. Det var i detta sammanhang hoppningivande att flera europeiska företrädare valde att protestera mot den kinesiska regimen hotfulla uttalanden gentemot talmannen.

Det är betydelsefullt att stå upp för principen att såväl vi som parlamentariker som andra företrädare i Europa har rätt att ha kontakt med likasinnade såväl i Taiwan som i Hongkong.

Moderaterna vill att Sverige ska utgöra en tydlig kraft för en europeisk hållning gentemot Kina som värnar våra intressen med folkrätten som

grund. Det är också viktigt att EU förmår ha ett koordinerat förhållningssätt med andra likasinnade länder.

Det talas högt om restriktiva åtgärder gentemot Turkiet, Belarus och Ryssland. EU har reagerat tydligt gentemot missförhållanden i Belarus. Men det är också på sin plats att vara lika tydlig gentemot Kina. Därför vill jag fråga statsministern hur han ser på frågan om investeringsavtalet och hur den bör drivas i relation till frågor om folkrätten och värnandet av de mänskliga rättigheterna.

Anf. 16 OLA JOHANSSON (C):

Jag tänkte nämna situationen i Belarus och även ställa en fråga rörande konkurrenskraftsfrågorna, om det är okej.

Det är också viktigt att i diskussionen om huruvida Aleksandr Lukasjenko är en legitimt vald president konstatera att det är valet som har varit illegitimt. Det är först när ett nytt val, ett öppet och demokratiskt val, kan hållas som man har en legitimt vald president i detta land.

Det finns också positiva signaler kring president Macrons samtal med oppositionsledaren Tichanovskaja och även hans samtal med ledare i de baltiska länderna. Jag är lite intresserad av att få höra statsministerns bedömning av vad dessa samtal kan leda vidare till.

Jag vill också instämma i det som tidigare har sagts vad gäller Kinas agerande i Xinjiang.

Jag vill också påpeka att det är viktigt, när vi återkommer till Belarus, att vi också tar ansvar för att skydda nobelpristagaren Svetlana Aleksijevitj som fortfarande stannar kvar i sitt hem.

När det gäller konkurrenskraftsfrågorna tackar jag för statsministerns svar som var mycket uttömmande. Men jag ställde en öppen fråga om hur Sverige avser att stå upp i rådet för linjen att värna om den öppna globaliserade ekonomin inom Europa. Hur avser Sverige att stå upp för denna linje i rådet, och hur ser balansen ut i EU-27 bland de olika ländernas ståndpunkter?

Anf. 17 DÉsirÉE PETHRUS (KD):

Jag sa inte att jag kunde tänka mig en avvikande mening, men det var egentligen det som jag menade när det gäller Lukasjenko. Om det inte blir väldigt tydligt utifrån Moderaternas fråga ansluter jag mig till en avvikande mening.

Anf. 18 LUDVIG ASPLING (SD):

Vi kan också instämma i denna ståndpunkt.

Anf. 19 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru ordförande! Jag börjar med socialdemokraten Anna Vikströms mycket viktiga fråga som vi måste ha på dagordningen hela tiden: Hur ser vi till att vi får ett jämställt samhälle? Detta är en moralisk och en ekonomisk fråga, men det är också en demokratisk fråga. Därför är denna fråga viktig. Och Sverige drev på för att kommissionen skulle ta fram en jämställdhetsstrategi. Den presenterades i mars i år. Nu gäller det att se till att man lever upp till den. Det är helt centralt att utbildningssystemen

måste fungera, så att alla ges möjligheter att göra också denna typ av yrkesval. Det är naturligtvis där som grunden läggs.

Utbildningsfrågorna är fortfarande en nationell kompetens, och de olika länderna har nationell beslutanderätt. Detta utformar alltså länderna själva. Men vi menar att EU också i detta fall via sin jämställdhetsstrategi kan vara med och stödja och påverka länder att gå i rätt riktning. Som jag sa har denna fråga flera dimensioner. En är att det är smart att vi faktiskt använder hela befolkningens och inte bara hälften av befolkningens kunskap – allas kunskap. Men denna fråga har också ett demokratiskt och moraliskt perspektiv.

Till Hans Rothenberg vill jag när det gäller Lukasjenko säga följande: Det blev en diskussion om huruvida vi hade sagt nej till att sätta upp Lukasjenko på EU:s sanktionslista. Vi har aldrig sagt nej till det. Vi säger nu att på grund av att beslut om sanktioner har dröjt så länge ska Lukasjenko vara med på denna lista. Vi har samsyn med Finland. Vi har pratat igenom detta med Finland. Statsminister Sanna Marin kommer att ge uttryck för att både Finland och Sverige tycker det.

I Europeiska rådet har man inga röstsedlar som man håller upp. Man sitter tills man kommer överens, eller också konstaterar man att man inte kommer överens. Det sker alltså ingen omröstning.

Den finska statsministern kommer i sina inlägg att redogöra även för Sveriges synpunkter i dessa frågor. Vi har, som sagt, gått igenom hela dagordningen och har en samsyn i dessa frågor. Hon ska tydliggöra när hon talar för Sveriges räkning. Likaså när hon ger ett stöd för ett beslut gör hon det också för svensk räkning, naturligtvis förutsatt att det följer vår linje. Men vi har inte sett någonting där vi inte har samsyn. Sanna Marin och hennes stab har löpande kontakt med den svenska delegationen som leds av EU-minister Hans Dahlgren.

När det gäller Kina och Xinjiang menar vi att vi ska ha en gemensam utrikespolitik. En gemensam utrikespolitik ger EU styrka att agera tillsammans och vara tydligt även när det gäller mänskliga rättigheter.

Det är två saker samtidigt när det gäller investeringsavtal. Vi vill driva frågan om ett investeringsavtal. Vi tycker att det är viktigt att vi har ett investeringsavtal. I grunden är det naturligtvis bra. Men lika viktigt är det att fortsätta att vara kritisk och tydlig när det gäller Kinas agerande. Om Kina bryter mot mänskliga rättigheter är det inte så att vi inte kommer att tydliggöra det. Det är snarare tvärtom. Men det är en balansgång som vi har haft att gå under en ganska lång tid under många år, och vi får fortsätta med det. Men vi ser det på detta sätt. Jag tror att vi har haft en samsyn om det.

Om jag förstod Ola Johansson rätt tog han upp Frankrikes samtal. Jag kan inte detta i detalj. Men vad jag förstår har tanken hela tiden från alla aktörers sida varit att vi ska stödja den opposition som finns i Belarus. Det är det som är viktigt. Vi ska inte ta över någonting utan ge stöd. Då är det viktigt att oppositionen i Belarus också kommer överens om hur man vill göra. Då är det detta som vi ska stödja. Men jag känner inte till diskussionerna i detalj. Därför får jag lite grann bli svaret skyldig.

Jag fick frågan: Hur står vi upp för den inre marknaden? Vi gör det vid varje tillfälle. Inför dessa slutsatsers formulering och i alla diskussioner är det vi, Finland, Irland, Danmark, de baltiska staterna med flera som står upp för samma sak. Jag tror att det är nio tio länder – give and take – som

2020/21:5
30 september

alltid samarbetar för att vi ska stå upp för den inre marknaden. Så kommer vi att fortsätta göra.

Därmed tror jag att jag har svarat på frågorna.

Anf. 20 ORDFÖRANDEN:

Jag har inte uppfattat att det finns några avvikande ståndpunkter, utan jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Därmed avslutar vi nämndens sammanträde. Nästa sammanträde är på fredag den 2 oktober kl. 9.

Innehållsförteckning

2020/21:5
30 september

§ 1 Europeiska rådet

.....	1
Anf. 1 ORDFÖRANDE	1
Anf. 2 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	2
Anf. 3 ORDFÖRANDE	5
Anf. 4 BJÖRN WIECHEL (S)	5
Anf. 5 JESSIKA ROSWALL (M)	5
Anf. 6 LUDVIG ASPLING (SD)	6
Anf. 7 OLA JOHANSSON (C)	8
Anf. 8 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	9
Anf. 9 ILONA SZATMARI WALDAU (V)	11
Anf. 10 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	12
Anf. 11 TINA ACKETOFT (L)	14
Anf. 12 JANINE ALM ERICSON (MP)	15
Anf. 13 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	16
Anf. 14 ANNA VIKSTRÖM (S)	18
Anf. 15 HANS ROTHENBERG (M)	19
Anf. 16 OLA JOHANSSON (C)	20
Anf. 17 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	20
Anf. 18 LUDVIG ASPLING (SD)	20
Anf. 19 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	20
Anf. 20 ORDFÖRANDE	22